

*Мазанюк Олена Федорівна,
викладач економіко-гуманітарного коледжу
Республіканського вищого навчального закладу
„Кримський гуманітарний університет” (м. Ялта)*

Постановка проблеми. Все більш актуальною стає необхідність збереження природного середовища для здоров'я та благополуччя людей, що неможливо без вирішення завдань екологічної освіти. За своїми цілями і функціями екологічна освіта неминуче пов'язана з соціальним життям суспільства. Воно може бути ефективним у тому випадку, якщо всі члени суспільства – учні, студенти, фахівці, працівники системи управління та керівники будуть брати участь у вирішенні складних завдань поліпшення відносин між людьми і навколишнім середовищем. Це може бути виконано лише тоді, коли люди стануть діяти відповідно до принципів розвитку екосистеми.

Ступінь розробленості проблеми. У сучасних дослідженнях науковців і педагогів знайшли втілення проблеми взаємозв'язку пізнавальної і практичної діяльності у конкретному соціоприродному середовищі з проблемами охорони природи (М. М. Вересов, М. Б. Дуденко, І. В. Лебедь, М. Г. Стельмахович, Є. І. Сявакко), природоохоронної діяльності учнів і студентів у зв'язку з вивченням природи рідного краю (П. В. Іванов, Н. І. Карпенкова), підготовки школярів до практичної діяльності по її охороні (М. С. Матрусов).

Мета статті полягає в характеристиці моделі формування природоохоронної культури студентів коледжів АР Крим.

Виклад основного матеріалу. Наше дослідження спрямоване на розробку й експериментальну перевірку моделі формування природоохоронної культури студентів коледжів.

Основною метою екологічної освіти є формування екологічної культури підростаючого покоління. Культура – це спосіб організації і розвитку екологічної життєдіяльності, представлена в продуктах матеріальної і духовної праці, в системі соціальних норм і закладів, у духовних цінностях, у сукупності відносин людей до природи, між собою і до самих себе. Екологічна культура – це досягнення екологічних знань, розвиток екологічної свідомості, набуття навичок у поведінці людей, спрямованих на збереження природних умов, необхідних для розвитку суспільства, гармонійні взаємовідношення між суспільством і природою (Л. Боровська) [1]. Виходячи з цього, природоохоронну культуру студентів коледжів розглядаємо як сукупність норм, поглядів і моральних цінностей студентської молоді, спрямованих на належне ставлення до навколишнього; частину духовної культури особистості, яка являє собою інтегративну якість особистості, і втілює духовно-моральні цінності й визначає природоохоронно-моральні вчинки, спрямовані на збереження життя в усіх його проявах і на збереження краси природного середовища.

В основі природоохоронної культури виділяємо такі компоненти:

- екологічна свідомість (природничі, технічні знання і ціннісно-орієнтовані відносини);
- екологічне мислення (здатність встановлювати причинно-наслідкові, ймовірні, прогностичні й інші види зв'язків);
- природоохоронна поведінка, яка характеризується переходом екологічних знань, екологічного мислення у повсякденну форму поведінки.

На формування перерахованих компонентів природоохоронної культури у студентів спрямована розроблена нами модель, яка реалізується в чотири етапи: підготовчий, інформаційний, виховний, рефлексивний, та містить такі відповідні компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, саморефлексивний.

Для побудови системи формування природоохоронної культури нами визначено провідні принципи, які визначають вимоги до екологічної освіти, розробку і використання методів і засобів навчання, забезпечують єдність знань, доступність, цілеспрямованість. Принцип – це вихідне положення теорії, інструментальне, дане в категоріях діяльності, це методологічне відображення пізнаних законів і закономірностей, це знання про цілі, сутність, зміст, структуру навчання, виражені в формі, що дозволяє використовувати їх в якості регулятивних норм практики (Е. Рахматулліна, Н. Семчук) [2].

Рис. Модель формування природоохоронної культури студентів коледжів АР Крим

Найбільш важливі специфічні принципи екологічної освіти, на які спираємося у своєму дослідженні такі:

- принцип безперервності впливає з поступовості та етапності становлення і розвитку екологічної культури, припускає організацію навчання, виховання і розвитку підрастаючого покоління на всіх етапах: сімейна, дошкільна, шкільна, професійна, вузівська;
- принцип фундаментальності є провідним принципом при відборі змісту еколого-професійної освіти майбутнього випускника середнього спеціального закладу, що забезпечує гарантії його освітнього потенціалу; фундаментальність підготовки передбачає оволодіння студентами екологічними та професійними знаннями, узагальненими видами екологічної та професійної діяльності, забезпечує можливість адаптації в широкій сфері професійної діяльності;
- принцип рефлексивності передбачає створення в освітньому процесі умов для осмислення, самоаналізу, саморозуміння особистості, для того щоб усвідомити свій внутрішній світ;
- принцип взаємозв'язку професійної та екологічної освіти передбачає екологізацію змісту освітніх програм професійного навчання, врахування екологічного компоненту в стандартах середніх спеціальних навчальних закладів;
- принцип регіональності передбачає врахування в екологічній освіті регіонального компонента: природних і соціально-економічних умов, використання у змісті екологічної освіти інформації, характерної для даного регіону, національних і культурних традицій;
- принцип індивідуалізації спрямований на звернення до особистості студента для перетворення суспільної необхідності збереження природи у внутрішні особистісні потреби та інтереси, норми поведінки майбутніх фахівців по відношенню до природи;
- принцип міждисциплінарності відображає взаємозв'язок філософських, природознавчих, гуманітарних, правових, економічних та інших аспектів екологічної освіти; припускає узгоджений розподіл елементів екологічного змісту в структурі окремих навчальних дисциплін, скоординований розвиток на основі міждисциплінарних зв'язків екологічних знань і видів екологічної діяльності з урахуванням вікових особливостей учнів, а також поетапну інтеграцію екологічних знань і застосування їх в екологічній діяльності;
- принцип природодоцільності.

Сукупність цих принципів у їх взаємодії дає цілісну характеристику процесу побудови системи еколого-професійної освіти, забезпечує ефективність формування природоохоронної культури студентів.

Нами виявлено ефективні педагогічні умови формування природоохоронної культури студентів коледжів:

- мотиваційне забезпечення процесу формування природоохоронної культури на основі показу глобальної соціальної значущості особистої участі кожної людини в природоохоронній діяльності;
- формування усвідомленого розуміння взаємозв'язків у природі, екологічної свідомості, найважливішим елементом якого є особиста відповідальність кожної людини за результати своєї діяльності в природі;
- організація предметно-розвиваючого середовища для проведення елементарної пошукової, науково-дослідної та природоохоронної діяльності з урахуванням індивідуальних потреб, інтересів, схильностей студентів у процесі формування в них екологічних умінь та екологічної свідомості;
- забезпечення цілісності та системності в організації процесу формування у студентів природоохоронної культури в єдності трьох напрямів: викладання предметів професійного циклу, залучення до виховної та науково-дослідної діяльності і проведення польових практик;
- забезпечення технологічності процесу формування природоохоронної культури: безперервності, алгоритмізованості, послідовного діагностування й ускладнення завдань формування екологічних умінь від курсу до курсу;
- формування особистості як носія природоохоронної культури з цілісним уявленням про життя, про навколишній світ, яка керується у своїй діяльності принципами природодоцільності.

Висновки. Отже, модель формування природоохоронної культури студентів коледжів АР Крим, яка реалізується в чотири етапи: підготовчий, інформаційний, діялісно-природоохоронний, рефлексивний. Ефективними педагогічними умовами формування природоохоронної культури студентів коледжів є: мотиваційне забезпечення процесу формування природоохоронної культури на основі показу глобальної соціальної значущості особистої участі кожної людини в природоохоронній діяльності; формування усвідомленого розуміння взаємозв'язків у природі, екологічної свідомості,

найважливішим елементом якого є особиста відповідальність кожної людини за результати своєї діяльності в природі; організація предметно-розвиваючого середовища для проведення елементарної пошукової, науково-дослідної та природоохоронної діяльності з урахуванням індивідуальних потреб, інтересів, схильностей студентів у процесі формування в них екологічних умінь та екологічної свідомості; забезпечення цілісності та системності в організації процесу формування у студентів природоохоронної культури в єдності трьох напрямів: викладання предметів професійного циклу, залучення до виховної та науково-дослідної діяльності і проведення польових практик; забезпечення технологічності процесу формування природоохоронної культури: безперервності, алгоритмізованості, послідовного діагностування й ускладнення завдань формування екологічних умінь від курсу до курсу; формування особистості як носія природоохоронної культури з цілісним уявленням про життя, про навколишній світ, яка керується у своїй діяльності принципами природодотсільності.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в експериментальній перевірці моделі формування природоохоронної поведінки студентів коледжів.

Резюме. Автор статті характеризує модель формування природоохоронної культури студентів коледжів АР Крим, яка реалізується в чотири етапи: підготовчий, інформаційний, діяльнісно-природоохоронний, рефлексивний. Виявлено ефективні педагогічні умови формування природоохоронної культури студентів коледжів: мотиваційне забезпечення процесу формування природоохоронної культури на основі показу глобальної соціальної значущості особистої участі кожної людини в природоохоронній діяльності; формування усвідомленого розуміння взаємозв'язків у природі, екологічної свідомості, найважливішим елементом якого є особиста відповідальність кожної людини за результати своєї діяльності в природі; організація предметно-розвиваючого середовища для проведення елементарної пошукової, науково-дослідної та природоохоронної діяльності з урахуванням індивідуальних потреб, інтересів, схильностей студентів у процесі формування в них екологічних умінь та екологічної свідомості; забезпечення цілісності та системності в організації процесу формування у студентів природоохоронної культури в єдності трьох напрямів: викладання предметів професійного циклу, залучення до виховної та науково-дослідної діяльності і проведення польових практик; забезпечення технологічності процесу формування природоохоронної культури: безперервності, алгоритмізованості, послідовного діагностування й ускладнення завдань формування екологічних умінь від курсу до курсу; формування особистості як носія екологічної культури з цілісним уявленням про життя, про навколишній світ, яка керується у своїй діяльності принципами природодотсільності. **Ключові слова:** природоохоронна культура, студенти коледжів, модель формування природоохоронної культури; принципи, педагогічні умови.

Резюме. Автор статьи характеризует модель формирования природоохранной культуры студентов колледжей АР Крым, которая реализуется в четыре этапа: подготовительный, информационный, деятельностно-природоохранный, рефлексивный. Выявлены эффективные педагогические условия формирования природоохранной культуры студентов колледжей: мотивационное обеспечение процесса формирования природоохранной культуры на основе показа глобальной социальной значимости личного участия каждого человека в природоохранной деятельности, формирование осознанного понимания взаимосвязей в природе, экологического сознания, важнейшим элементом которого является личная ответственность каждого человека за результаты своей деятельности в природе, организация предметно-развивающей среды для проведения элементарной поисковой, научно-исследовательской и природоохранной деятельности с учетом индивидуальных потребностей, интересов, склонностей студентов в процессе формирования у них экологических умений и экологического сознания, обеспечение целостности и системности в организации процесса формирования у студентов природоохранной культуры в единстве трех направлений: преподавание предметов профессионального цикла, привлечения к воспитательной и научно-исследовательской деятельности и проведения полевых практик, обеспечение технологичности процесса формирования природоохранной культуры: непрерывности, алгоритмизованости, последовательного диагностирования и усложнения задач формирования экологических умений от курса к курсу; формирование личности как носителя экологической культуры с целостным представлением о жизни, об окружающем мире, которая руководствуется в своей деятельности принципами природосообразности. **Ключевые слова:** природоохранная культура, студенты колледжей, модель формирования природоохранной культуры; принципы, педагогические условия.

Summary. The article describes the model of environmental kulutry college Crimea, which is implemented in four stages: preparatory, informative, action-environmental, reflective. Discovered effectiveness in teaching environmental conditions of the culture of college students: Motivational ensure the formation of environmental culture through showing global social importance of personal participation of each person in environmental activities, the formation of an informed understanding of the linkages in nature, environmental awareness, the most important element of which is the individual responsibility of each person the results of their activities in nature, organization of subject-developing environment for conducting basic search, research and priroohoronnoyi activities tailored to individual needs, interests and aptitudes of the students during the formation of their environmental skills and environmental awareness, ensuring the integrity and consistency in the organization process formation of students' environmental culture in the unity of the three areas: teaching subjects professional cycle, involvement in educational and research activities and field practices, ensuring the technological process of forming environmental culture: continuity alhoritmizovanosti, consistent diagnosis and complexity of environmental problems forming skills from the course to course, the formation of personality as a carrier of ecological culture with a holistic view of life, about the world, which is guided in its activities pryrododotsilnosti principles. **Keywords:** pryrodohoronna culture, a college student, a model of environmental culture, principles, pedagogical conditions.

Література

1. Боровская Л. А. Экологическая направленность натуралистической экскурсии в условиях города // Начальная школа. – 1991. – №8. – С. 46–48.
2. Рахматуллина Е. В., Семчук Н. М. Принципы формирования экологической культуры студентов ССУЗ // Успехи современного естествознания. – 2005. – № 2. – С. 50–51.